

בעזהש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בדרשת פרקי אבות

* * *

בסעודת רעוא דרעוין

פרשת בהעלותך

שנת תש"ע לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תר"ו

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

פרקי אבות פרישת בהעלותך תשי"ע לפ"ק

הלויים נתונים לאהרן ולנזיו מתוך בני ישראל וגו' (ח-יט). וברש"י חמש פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חיבתו, שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד (ויק"ר 3-7) כמנין חמשה חומשי תורה (צ"ר ג-ה) ע"כ. ויש להצין מהו החיבה הטמונה בזה, שהזכירם כמנין חמשה חומשי תורה.

וגר אדה דהנה להלן בפרשה נאמר, ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' (י-לה). ובגרמרא (שבת קטו:): אמרו, פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות [להצדילה מן הסמוכות לה] מלמעלה ולמטה [בתחלה ובסוף ויהי בנסוע הארון], לומר שאין זה מקומה [שאינה ראויה לכאן, ללאו בהליכות מסעות משחעי לעיל מינה, אלא בדגלים היתה ראויה ליכתב, בפרשת במדבר סיני]. רבי אומר לא מן השם הוא זה [לא זה השם של טעמי הסימניות, למקומה הוא, דפרשה זו בתחלת מסע שנסעו מהר סיני אירי,

במשנה (אבות 3-7) ודע לפני מי אתה עמל, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך ע"כ. ונכפל מאמר זה גם להלן במשנה (3-10). ויש להצין מה שאמר דע לפני מי אתה עמל, וכי מי לא יודע, הלא גם האדם הפשוט ציותר, כאשר ישאלו אותו לפני מי אתה עמל בעשיית מלות, ישוץ תיכף שעושהו בשביל שה' נזה עליו בתורתו, והוא עמל לפני מלך מלכי המלכים. גם מה שאמר, ונאמן הוא בעל 'מלאכתך' שישלם לך שכר 'פעולתך', התחיל במלאכה וסיים בפעולה, והוי ליה למימר שכר מלאכתך. ועוד יש להצין, וכי זה היא מיילי דחסידותא להיות נשנה במסכת אבות, זהו מעיקרי האמונה, אני מאמין באמונה שלימה שגומל טוב לשומרי מלותיו, ומה לימד אותנו המשנה בזה.

וגר אדה בהקדס לבאר בפרשתנו, שהכתוב אומר, ואתנה את

להפסיק צין חטא ראשונה לחטא שניה, כי הפורענות הוא צדק כלל פירושו העונש על החטא, שנפרעין מן החוטא. וגם להצין מה שצ"ט רבי על דבריו, לא מן השם הוא זה. ונראה דמנינו ציעקצ אצינו כאשר שלח הדורון לעשו, ויתן ציד עצדיו עדר עדר לצדו, ויאמר אל עצדיו עצרו לפני, ורוח תשימו צין עדר וצין עדר (בראשית לב-יז). ואיתא במדרש רבה (עה-יג) אמר יעקב לפני הקב"ה, רבוננו של עולם אם יהיו נרות צאות על בני, לא תצא אותם זו אחר זו, אלא הרווח להם מנרותיהם ע"ש. ולכן הפסיק התורה צין חטא לחטא, כי כל חטא מציא עמו פורענות, ומחיצתן של ישראל לא רוצה ה' להציא עליהם עונש אחר עונש, על כן הפסיק ציניהם, שריוח והאלה יעמוד ליהודים צין עונש לעונש. ולכן לעתיד שיהיו כל הפורעניות בטלים, וששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה, על כן תעקר הפרשה מכאן ותכתב במקומה.

וע"ז כל פנים למדים אנו מפרשה זו חיצתן של ישראל, שגם כאשר חוטאים לפניו וראויין ישראל לעונש, ה' מרחם עליהם צחקדו ומפסיק צין פורענות לפורענות, דמהאי טעמא ניתנה פרשת ויהי צנכוע שלא במקומה. אמנם רבי פליג עלה ואמר

כדכתיב לעיל מיניה ויהי צחדש השני בשנה השנית צעשרים לחדש נעלה הענן וגו', אלא מפני שספר חסוד הוא צפני עצמו. כמאן אולא הא דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן חצבה עמודיה שצעה (משלי ט-ח), אלו שצעה ספרי תורה [דפרשה זו ספר לעצמו, נמצא שלמעלה ספר לעצמו ושלמטה ספר לעצמו, הואיל וזה מקומה, נמצא ספר וידבר נחלק לשלשה ספרים], כמאן רבבי. מאן תנא דפליג עליה דרבי, רבן שמעון בן גמליאל הוא, דתיבא רבן שמעון בן גמליאל אומר עתידה פרשה זו [לעתיד, שיהו כל הפורעניות בטלין, ולא ידאגו לפורענות, ויזר הרע בטל] שתיעקר מכאן ותכתב במקומה, ולמה כתבה כאן, כדי להפסיק צין פורענות ראשונה לפורענות שנייה. פורענות שנייה מאי היא, ויהי העם כמתאוננים, פורענות ראשונה, ויסעו מהר ה' ואמר רבי חמא צרבי חגינא שסרו מאחרי ה' [צתוך שלשה ימים למסעם התאוו האספסוף תאוה להתרעם על הצער כדי למרוד צהקדוש צרוך הוא]. והיכן מקומה, אמר רב אשי צדגלים ע"כ.

ולכאורה יש להצין מהו הענין צזה שרוצה התורה להפסיק צין חטא אחד לחצירו. וגם להצין למה קראו צסם פורענות, ולא אמר

לה סימניות מלמעלה ומלמטה, והן לרצן שמעון בן גמליאל דהוא להפסיק בין פורענות לפורענות, יש להבין למה הסימניות הללו הם נונין הפוכין דייקא. ועיין בכלי יקר שכתב דנו"ן היינו דג, לרמוז על תלונתם זכרנו את הדגה ע"ש.

וגראתה עוד דהנה צמהרש"א שם כתב, דהרמז בהתורה שי"ש זה שצעה ספרים, הוא מטעם כי התורה הוא אומנתו של הקצ"ה בצריאת העולם שצעת ימי בראשית, כמו שדרשו (ב"ר א-א) וזהויה אללו אמון (משלי ח-ג), התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקצ"ה וכו', היה הקצ"ה מציט בתורה וזורא את העולם ע"ש. והיינו חצצה התורה, עמודיה של עולם שצעה, שהם שצע ימי בראשית ע"ש.

ומצתה יש לומר, דכל יום בהצריאה היתה מספר אחד, דשצעת ימי בראשית שורשם משצע ספרי תורה, והיינו יום ראשון מספר בראשית, יום שני מספר שמות, יום שלישי מספר ויקרא, יום רביעי מספר במדבר עד ויהי צנכוע, יום חמישי מספר ויהי צנכוע וכו'. — והנה בצריאת יום חמישי נאמר, ויאמר אלקים ישראלו המים שרץ נפש חיה

לא מן השם הוא זה, הסימניות הללו להפסיק אינו מטעם של השם הרחמים שמתנהג זה ה', להפסיק בין פורענות לפורענות, דמקומה הוא כאן, אלא מפני שספר חסוד הוא צפני עצמו, וחצצה עמודיה שצעה.

ומצתה אי אמרינן דליכא שצעה ספרי תורה, דויהי צנכוע הוא ספר חסוד, אם כן ליכא ראהי מפרשה זו על חיצתן של ישראל, דכל הפרשיות הם על מקומם. אצל אי נימא די"ש רק חמשה ספרים, אם כן הסימניות צאות להפסיק בין פורענות לפורענות, שאם יאטרכו ישראל לפורענות יהיה ריוח בין עדר לעדר, ורואין מזה חיצתן של ישראל צעיני ה'. — ומעתה כיון שצקרא כאן הזכיר חמשה פעמים צני ישראל כנגד 'חמשה' חומשי תורה, ולא הזכיר שצע פעמים, דויהי צנכוע ספר חסוד צפני עצמו, על כרחך דליכא רק חמשה ספרים, ואם כן הסימניות צאות להפסיק בין פורענות לפורענות, ושפיר נרמז בזה היטב חיצתן של ישראל, שגם שצעת החטא צנים הם לה', ומרחם עליהם כרחם אב על צנים.

והנה הן לרצי דויהי צנכוע ספר חסוד צפני עצמו, ולכן עשה

עוד יש לומר בטעם הנונין הפוכין, כי הנה רש"י פירש דפורענות הראשונה היתה, שצתוך שלשה ימים למסעם התאוו האספסוף תאוו להתרעם על הבשר, כדי למרוד בה'. ונראה כי מנינו בישראל צמדבר, בכל עת שהתאוננו על האוכל, הזכירו על אכלם צמנרים. קודם ירידת המן אמרו, מי יתן מותנו ציד ה' בצרץ מנרים, שצצתנו על סיר הבשר, באכלנו לחם לשוצע, כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה, להמית את כל הקהל הזה ברעב (שמות טו-ז), אשר לכאורה לשון כזה מתאים לזוללים וסובאים, ולא לזרע עם קודש. וכמו כן כאשר התאוו תאוו לאכול בשר, אמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל צמנרים חנם (צמדבר יא-ה). ויש להצין למה הזכירו תמיד גודל תאותם למאכלם צמנרים.

וגראה דאיתא בספר המאור הגדול צפרשתנו, בשם הגר"א, דאיתא צמדמש ישראל טעמו צמנרים טעם דג ליתן העמיד. ואמר שדבר זה מפורש צמה שאמרו, זכרנו את הדגה אשר נאכל צמנרים, דהוה ליה למימר אשר נאכלנו צמנרים, ולמה אמרו צלשון עמיד. אך פירושו, זכרנו רצ טוב אכילת מנרים, כי את הדגה אשר נאכל לעמיד, היה צמנרים חנם ע"כ. והוסיף עלה שם, דצוה יתצאר דברי רש"י, אם

וגו', ויצרא אלקים את התנינים הגדולים וגו' (בראשית א-כ). ואם כן הדגים נצראו ציום החמישי, ושורשם מספר החמישי ויהי צנסוע, על כן ספר זה מוקף צנונין, להורות שעל ידה נצראו הדגים ציום החמישי, ויצרא אלקים את התנינים הגדולים.

ואיתא צגמרא (צבא צמרא עד). אמר רב יהודה אמר רב כל מה צצרא הקצ"ה צעולמו, זכר ונקצה צראם, ואף ליתן זכר ונקצה צראם, ואלמלי מוקקין זה לזה מצריצין כל העולם כולו [שהיו להן ולדות הרבה גדולים שמצריצים את העולם], מה עשה הקצ"ה, סירס את הזכר [שלא יזקק לשאר דגים, אי נמי דלא ליהו להו צער תאווה], והרג את הנקצה ומלחה לצדיקים לעמיד לצא שנאמר (ישעיה כו-א) והרג את התנין אשר צים ע"כ. וצרש"י על התורה כתב, דלכן נאמר תנינם חסר יו"ד, שהחסיר אחר כך הנקצה ע"כ. וצרמצ"ן שם כתב, דלכן לא נאמר ציום החמישי 'ויהי כן' כמו צשאר הימים, כי לא עמדו עוד, שהרג את הנקצה. — ואם כן הנונין הללו שנצראו ציום החמישי, לא נתקיימו, ונתהפכו ממה שנצראו צתחלה, סירס את הזכר והרג את הנקצה, על כן הנונין הללו הם הפוכין.

'הדגים'. אמנם בסעודת לוי'תן לעמיד אמרו, שהרג את הנקבה ומלחה לנדיקים, וסירס את הזכר. ופריך התם וליעזב אפכא, ומשני נקבה מלחה מעלי ע"ש. ואם כן סעודת הלוי'תן היא מהנקבה שמשוּבַחַת בטעמה יותר, על כן דייקו ואמרו וזכרנו את 'הדגה', בלשון נקבה, אשר נאכל, מה שנאכל ממנו לעמיד, היה לנו במזרים חנם.

ובדיות שכאשר ילאו ממזרים ניטל מהם תענוג זה, על כן האכפסוף שבקצו התאוו תאוה, ואמרו וזכרנו את הדגה אשר נאכל במזרים. ואם כן חטא פורענות הראשונה שהתאוו תאוה, באה לפנייהם בשביל הנוי'ן הפוכין, שנהפך להם אכילתם מהרגשת טעם הנוי'ן של הלוי'תן שזכו אליה במזרים, ויש בסימניות הללו מליצת זכות על חטאם. [ונתעוררתי ממה שכתב בצעל הטורים, והיה לכם לזרא (יא-כ), באל"ף, שמנאו בו כל מיני טעמים, חוץ מאחד, והוא טעמו של לוי'תן ע"כ. והוא עולה בקנה אחד עם הני"ל, שהיה חסר להם בהמן הטעם של הלוי'תן שזכו לטעום במאכליהם במזרים].

והענין שהטעימן הקצ"ה במזרים מסעודת הלוי'תן, שבדלוי הוא התענוג היותר גדולה שיתכן בטעימת

תאמר שמזרים נותנים להם דגים חנם, והלא כבר נאמר ותצן לא יתן להם (שמות ה-יח) וכו', ומהו אומר חנם, חנם מן המנות (ספרי יא-ה) ע"כ. והיינו כי את הדגה אשר נאכל לעמיד אינו בחנם, כי כריך לסגל תורה מנות ומעשים טובים לזה, מה שאין כן במזרים היה חנם מן המנות ע"כ.

ובזה שפיר מוצן מה שהיו מזכירים תמיד מאכלם במזרים, כי זכו שם לטעום טעם רוחני נעלה מאד במאכלם, דוגמת הסעודה שלעמיד, וממנה היו מקבלים שביעה רבה. — ובצעל הטורים (שם) כתב, באכלנו לחם לשובע, דיש עוד במסורה, ואכלתם לשובע (ויקרא כה-יט), ואכלתם לחמכם לשובע (שם כו-ה), גידה שלח להם לשובע (תהלים עח-כה) ע"ש. ונראה דברש"י פירש שם, אוכל קמעא והוא מתברך במעיו ע"ש. ומדה זו יש בכל מאכלי רוחניים, וכיון שטעמו במאכלם במזרים טעם שלעמיד, אמרו באכלנו לחם לשובע, שגם באוכל קמעא היה מתברך במעיו. ועל דרך שמצינו בלחם הפנים, כל כהן שמגיעו כזית, יש אוכל ושבע, יש שבע ומותר, שנשתלחה בהן ברכה (יומא לט.).

ועל פי זה מדויק מה שאמרו וזכרנו את 'הדגה', ולא אמרו את

וזדו שאמר הכתוב, זרע צמחך אור
לישרים, גם צמחך מנצח החושך
שהאדם צריך לעבור, הקצ"ה מזריח
תמיד נקודה של אור להאיר את
החושך, והוא מטעם כי חנון ורחום
ולדיק ה', ורצה להראות להאדם,
שהיא אתו עמו גם צעת זרה, ומאת
ה' היתה זאת.

ובציונו ציוסף הולדיק בשעה
שמכרוהו האחים לעבד
למצרים, כתיב והנה אורחת ישמעאלים
באה מגלעד, וגמליהם נושאים נכחת
וצרי ולט, הולכים להוריד מצרימה
(בראשית לו-כה). וברש"י למה פירסם
הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן
של צדיקים, שאין דרכם של ערביים
לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רעה,
ולזה נזדמנו צשמים שלא יוחק מריח
רע (צ"ר פד-יז) ע"כ. וזה פליאה
עצומה, מורידין אותו כעת למצרים
להמכר לעבד צווי, ושם ממתין עליו
לישב בצית הסוהר יותר מעשר שנים,
ובנתיים חסים עליו מן השמים שלא
ינטרף להריח ריח רע על הדרך. וזה
דומה כמי שנותנין לאדם מרכבה
מהודרה להוליכו צו לצית הסוהר.

אך הענין הוא, כי יוסף באותה
שעה הורד מאיגרא רמה לצירא
עמיקתא, מציתו של אציו צנערותו,

מאכל, שגמיה ה' לצדיקים לעמיד לצוא,
נראה שהוא על דרך שאמר הכתוב
(תהלים קיז-ד) זרע צמחך אור לישרים
חנון ורחום ולדיק, והכוונה יש לומר,
כי הנה אנו רואין שכל עת זרה
ולוקה, נוכל לראות צין החרקים תמיד
פתח של ישועה וסיוע מן השמים שלא
כדרך הטבע, הן בכללות עם ישראל
בגלותם, והן בכל אחד ואחד באופן
פרטי. ועל דרך משל, כאשר האדם
נגזר עליו חולי, מכל מקום ימצא תמיד
מקום לראות ישועת ה', להמציא לו
רופא הגון, ושאר הדברים הנצרכים לו
להקל ממנו מצבו. או כאשר ירד מצבו
בפרנסתו, או נתהוה לו איזה מאורע
בציתו, יזמין לו ה' תמיד אחד שיושיעו
להקל מעליו סבלו, ולפעמים על דרך
מופלא מאד.

והיטעם צוה, כדי לגלות העינים,
שמה שאירע לו, לא באה
מהסתרת פנים, או מחמת שנופל תחת
מקרי הזמן, אלא הכל הוא בהשגחה
פרטית אליו, שהוא צריך לעבור על
מאורע זו לטובת נשמתו, ועמו אנכי
בזרה, הקצ"ה עומד שם גם אז
ומשגיח עליו צעין חמלתו. ועל כן גם
לעת כזאת מראה לו ה' מן הצד
השגחה נפלאה צמה שעובר עליו, כדי
שיפקח עיניו להצין ולהשכיל כי מאת
ה' היא זאת לפניו.

הלויתן שלעתיד, שהוא המענוג היומר גדול של גשמי ורוחני יחד, ומזה קיבלו חיזוק ועידוד, להציץ ולהשכיל שגם השיעבוד שהם עובדים הוא לטובתם, מענה העמוקה של ה' היודע נסתרות. וכל עת שישבו לאכול הטעימו להם זאת, וזוה מלאו עידוד ועוז להמשיך בסבלותם. — ועל זה אמר הכתוב, וירצו ויעלמו במאד מאד (שמות א-1), שמאד אחד היתה ההסתרה גדולה עד 'מאד', ויעבדו את בני ישראל צפרף, ולעומת זה גם ההשגחה נפלאה עד 'מאד', לטעום טעם גן עדן בחייהם. וזהו ויעלמו 'במאד מאד', הם קבלו חיזוק ועזרה ממה שראו ההסתרה עד מאד, ונגד זה ההשגחה עד מאד, ומזה לקחו חיזוק כי עמו אנכי בצרה, והקציה עומד עליהם צעת שעושה להם הניתוח שהם צריכים לעבור במצרים.

ובמדרש"א (סוטה יא:) כתב, דמה שאמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, הכוונה למאמרם (שם) בשכר נשים נדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים, שצפעה שהולכות לשאוב מים, מומן להם הקציה דגים קטנים בכדיהם, ושואבות מחנה מים ומחנה דגים, וצאות ושופתות שמי קדירות, אחת של חמין [לרחוץ רגלי צעליהן

עד עזר במצרים לעולמי עד, וזודאי שחשך לו עולמו אז על גדול ההסתרה מלמעלה שאירע לו כזאת. על כן רצה ה' לחזקו ולעודדו, שיראה צעיניו כי ה' איתו עמו גם לעת כזאת, והן אחת שהוא צריך לעבור מאז זה להשלים דעת עליון, אבל ה' לא עזב אותו. והראה לו זאת ה' באופן ירידתו, שנשתנה עזרו דרכי הערביים, ולא הורידו אז נפט ועטרן אלא בשמים, שלא יזוק מהריח הרע, וזוה ראה יוסף כי גם כי אלך בגיא כלמות לא אירא רע כי אחת עמדי, ומזה שאב כח ועוז לעבור כל זה במנוחת נפשו. וכן עשה עמו ה' אחר כך בצית אדוניו, ויהי ה' את יוסף ויהי איש מללית וגו', וימלא יוסף חן צעיניו וגו', ויעוזו כל אשר לו ציד יוסף (לט-3), וכל זה היה כדי שיראה צעיניו בשר, כי אין זה מקרה או עונש, אלא חשבון מלמעלה שהוא צריך להמלא במצרים צערות הארץ, לקדש המקום בקדושתו של יוסף, והקציה מציץ עליו מן החרכים להקל לו סבלו בכל דבר. (והארכנו בזה בשצ"ק פ' שמות העל"ט).

ובדבר הזה עשה ה' במצרים, שרצה להראותם אין לא עזב אותם צערות הארץ, והוא אחת עמם צעת צרה, על כן הנחיל להם טעם של

של אדם ע"ש. ואיתא צפירוש המשניות להרמב"ם (יומא ית.) דלא יאכל ערב יום הכיפורים דבר מן המאכלים המרצים את הזרע ומוסיפין בקשיות האבר, כ'דגים' וחלב והצנים המתובלין בתבלין ע"כ.

ואו"י יש לומר, כי גם המצריים היו נותנים להם דגים חנם, אם כי

תבן לא ניתן להם. והוא דמצינו שסירס ה' את הזכר של הלוימן דלא ליהוי ליה נער תאוה וכנ"ל. והנה המצריים עינו את ישראל צביטול פריה ורביה, כדאיתא במדרש רבה (שמות ט-י) מפני מה הביא הקב"ה עליהן דם, מדה כנגד מדה, לפי שלא היו מניחין צנות ישראל לטבול מטומאתן, כדי שלא יהיו פריין ורביין, לפיכך לקו המים צדס ע"כ. ואמרו עוד (שם א-ב) ד' גזירות גזר פרעה עליהן, שלא יהיו ישנין בצתיהם, והוא חשב למעטן מפריה ורביה, אמר מתוך שאינן ישינין בצתיהם אינן מולידין ע"כ. וצחיות שדגים קטנים מפריין ומרביין הזרע, על כן להגדיל נסיונותם ונערס, היו נותנים להם דגים קטנים חנם. וכמו שדרשו (צהגדה) וירא את ענינו (דברים יז-י), וז פרישות דרך ארץ.

והגה בני ישראל צמנרים היו קדושים וטהורים, וכמו שדרשו

צשדה], ואחת של דגים, ומוליכות אותן אלל בעליהן לשדה, ומרחינות אותם ופכות אותם ומאכילות אותם ומשקות אותם וכו' ע"ש. ולכן אמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל צמנרים חנם, שלא היו קונים אותם, אלא שהקצ"ה מומן אותם להם צכדיהם ע"כ. (וכן הוא להדיא צגמרא יומא עה.).

ובזה יוצן מה שאמרו זכרנו את 'הדגה', ולא אמרו את הדג או דגים. דאיתא צגמרא (מדרים נא:): שהאומר קונס דג שאני טועם, אסור צגדולים ומותר צקטנים, קונס דגה שאני טועם, אסור צקטנים ומותר צגדולים ע"ש. הרי לנו דתואר דגה קאי על דגים קטנים, וצהכדים שהיו שואצים מים, הרי הזמין להם ה' דגים קטנים, על כן שפיר אמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל צמנרים חנם. — ואולי שצדגים הללו שהזמינו להם מן השמים, שם היו טועמים טעם הדג של לויתן, ששני הטעמים עולות צקנה אחת.

ובבבדורש"א שם כתב, דלכן הזמין להם ה' דגים קטנים דייקא, דאיתא צגמרא (צרכות מ.) הרגיל צדגים קטנים אינו צא לידי חולי מעיים, ולא עוד אלא שדגים קטנים מפריין ומרביין ומצריין כל גופו

האומות, ולא היו תלמידי חכמים, לא היה בהם גירוי היצר כל כך, והיו גדורים מעצירה כל ימי היותם שם במצרים. אמנם אחר שקיבלו התורה, ובחר בנו מכל עם ונתן לנו את תורתו, אז לעומת זה התגרה בהם היצר הרע לאין ערוך, והיו זוכים למשפחותיו, על עסקי עריות, שיוכלו לכבוש את ירם.

ובאשר זכרו גדול מעלתם שעמדו זו במצרים, שלא היה אחד מהן פרוץ בערוה, היו זוכין על גדול הירידה, והתגברות היצר שבאה עליהם אחר מתן תורה. ואמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, גדול הנסיונות שהיו להם שם, שמנעו אותם מפריה ורביה, ולהגדיל נסיונותם נתנו להם דגים חנם, ואף על פי כן היו קדושים ופרושים צרום המעלה, וכעת מתגבר עליהם ירם כל כך. וישמע משה את העם זוכה למשפחותיו איש לפתח אהל, ויחר אף ה' מאד, למה מתאוננים על התגברות ירם, הלא זהו תכלית כל החיים, לעבוד את ה' בניגוד להכניע את היצר, וכפי גדול הנסיונות חשובה יותר העבודה, ולפום זערא אגרא, ולמה הם מתרעמים על זה.

ובזה נבוא אל המכוון, כי הגנה הקציה נאמן לשלם שכר מצוה,

במדרש (ויק"ר לז-ה) גן נעול אחותי כלה (שיר ד-יג), על ידי שגדרו ישראל במצרים עצמן מן הערוה נגאלו ממצרים, מתוך כך שלחך, ויהי בשלח פרעה (שמות יג-יז). ובשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה ע"ש. והיא מדריגה נפלאה, שלא היו מניחין אותם ליטון צבתיים, והיו מונעות צנות ישראל מלטבול מטומאתן, והיו נותנים להם דגים בחנם להרבות זרע, ואף על פי כן היו מוגדרים בקדושה יתירה.

ואמר הכתוב, וישמע משה את העם זוכה למשפחותיו, איש לפתח אהל (יא-י), ואמרו חז"ל (יומא עה). על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם. ופריך עלה, למאן דאמר עריות, הא כתיב זכרנו את הדגה אשר נאכל וכו' ע"ש. ונראה דאיתא בגמרא (סוכה נג). ואת הצפוני ארתיק מעליכם (יואל ג-כ), זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם, והדחתיו אל ארץ ציה ושממה, ועלה באשו ותעל כחנתו, שמניח עובדי כוכבים ומתגרה בהן בישראל וכו', ובתלמידי חכמים יותר מכולן וכו'. וכל הגדול מחצירו יצרו גדול ממנו ע"ש. ומעתה במצרים קודם שקיבלו התורה, ולא נבחר עדיין עם ישראל משאר

הנקרא חלוקא דרצנן, וזאתו המלבוש עולה לראות את פני ה' וליהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג לעולם הבא. והיה ראוי שהמלבוש בעצמו יהיה שכרו מבלי שכר נוסף, שהרי פעולתו אינה לצורך בעל הבית אלא לעצמו, ואין דרכו של עולם לשלם לפועל שבונה בית לעצמו. ועם כל זה, הקב"ה משלם לו שכר כאלו פעולתו אינה לצורך עצמו. והוא שאמר שישלם לך שכר פעולתך, שעמיד הקב"ה לשלם שכר עבור המלבוש שפעלת לצורך עצמך ע"כ.

אבל השכר עבור המזוה אינו שזה אצל כל אחד, כי גם אם שני בני אדם עושים מזוה אחת צדיק כמו חצירו, מכל מקום שכרם שונה, כי הקב"ה מחשיב כל הקישויים שהיה להאדם בעשייתו, הן מלד גשמיות המזוה, הטירחא והעמל והכסף שהוצרך לה, שאין אחד דומה בזה לחצירו, והן מלד התגברות היצר שזה שונה אצל כל אחד ואחד. והקב"ה שוקל במשקל א-ל דיעות כל הפרטים ופרטי הפרטים, וכפי זה משלם השכר.

וְאֵין זה דומה למלאכת פועל, שכל מלאכה יש לה שכר ידוע וקצובה, ומשתלמת לפי הכלי שעשה, הן שעלה לו צקישוי או צקל, אלא ששכר עשיית מזוה, הוא לפוס נערא אגרא. ועל זה אמר, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך, לא רק שכר 'מלאכתך', כמה היא השכר על מלאכה זו, אלא ישלם לך שכר 'פעולתך', לפי הטירחא והעמל והנער שהוציא המלאכה מהכח אל הפועל, על כל פעולה ופעולה של המלאכה, ישלם לו ה' שכרו.

וְאֵין הדברים ביתר ביאור, דכמו שיש מזון להנפש הגשמי, שבלעדס אין לו חיות, כן יש מזון להנפש הרוחני, והם תר"ג מצות התורה, הרמ"ח מצות עשין נגד הרמ"ח מצוים, והשס"ה לא תעשין נגד השס"ה גידין (מכות כג:), וכאשר האדם עושה מצוה, הוא מחיה בזה את נשמתו, ולכן רשעים צחייהם קרויין מתים (ברכות יח:), אם כי נפש הגשמי חי, מכל מקום נפש הרוחני מת, כי צלי מזון של מצות ומעשים טובים אי אפשר להם לחיות.

וְבָמוֹ שלאדם צריא ובר דעת אין צריכין לשלם לו שכר עבור מה שאוכל ושותה, כן הוא צמי שמכיר

וְהִנֵּה במדרש שמואל מפרש על פי הזוהר (ח"ב י:): שאדם שמקיים מצוה עושה מלבוש לנפשו

זה מעורר התנא, דע לפני מה אתה עמל, שאין אתה עמל לאחרים אלא לעצמך, זהו מאכלך וחיותך, ורק לעצמך אתה עושה, ואין לך לעבוד את הרב על מנת לקבל פרס.

ובערתה יתכן, שאמנם כעת שאין אנו מכירים גדול זכות המצות, צריכין לעודד אותנו בשכר המצוה, דוגמת הזקן שאכל בשביל הכסף. אבל לעתיד כאשר יתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונשיג כי המצות הללו הם חיותנו, ואין שייך לתבוע על זה שכר, אז באמת נוותר על השכר, כי יהיה לנו לבזיון וללעג לקבל שכר על מה שעשה לעצמו, על זה אמר כי לא כן הוא, אלא נאמן צעל מלאכתך לשלם לך שכר פעולתך, גם כאשר נצין שאין שייך על זה נתינת שכר, לא ימנע ה' הטוב מאתנו, ואני ה' נאמן לקיים דברו ולשלם שכר מצוה.

ומשיג שמצות התורה הם מזון נפשו. ורק מי שאין לו השגה זו, עושה מצותיו על מנת לקבל פרס. — ושמעתי מאחד שהיה משמש זקן שלא היה עוד שפוי בדעתו, ולא רצה לאכול, ולא היה זוכר דבר משעה לחצירו, אך תאוות הממון נשאר לו בטבעו מנעוריו. והראה לו שטר של מאה דולאר ואמר לו, אם אתה אוכל את הסעודה אתן לך השטר ההוא, ואז היה אוכל. ואחר שנתן לו הכסף היה לוקח אותו ממנו בחזרה, וככה האכיל אותו ימים רבים באותה מאה זהובים.

ובבזו כן הוא בשכר המצות, רק מי שהוא סכל ולא משיג שזה מזונות נשמתו, צריכין להציע לו שכר עבור מה שנותן לנשמתו מזונו. אבל החכם המכיר שהוא נותן צוה לעצמו, זה חיותו, עבורו אין צריכין לשלם שכר על מה שמחיה את עצמו. ועל

בסעודה שלישית פרשת בהעלותך תשי"ע לפ"ק

וברש"י להגיד שצחו של אהרן שלא שינה (ספרי ח-ה) ע"כ. והנה המפרשים האריכו לצאר בגודל ענין של הדלקת המנורה, והרמזי קודש הטמונים בה.

בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, ויעש כן אהרן, אל מול פני המנורה העלה נרותיה וגו' (ח-ג).

הארון ויאמר משה קומה ה', וצנחה יאמר שובה ה'. — אמנם אכתי נריך ביאור למה עשה לה ה' סימניות של נויין הפוכין דייקא.

וגראדה דהנה לכאורה יש להקשות על מה שאמר הכתוב, וירך הנער ויגד למשה ויאמר, אלדד ומידד מתנבאים במחנה (יא-כז). הלא אמרו חז"ל (סנהדרין פט.) כי נבואה שנאמרה לנביא אחד, מתגלה הדבר ההוא לכל הנביאים, שאמרו שם נביא הכוזב נבואתו לוקה, ופריך עלה מאן מתרי ביה, אמר חז"ל חזריה נביאי ידעי, דכתיב (עמוס ג-ז) כי לא יעשה ה' חלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים ע"ש. ואם כן הלא משה יודע מעצמו שאלדד ומידד מתנבאים במחנה, ולאזיה לורך רך הנער להגיד למשה. — גם יש להבין מה שהשיב על זה משה, המקנא אתה לי, ומי יתן כל עם ה' נביאים, כי יתן ה' את רוחו עליהם' (יא-כט), אשר סיוס הכתוב מיותר לגמרי, וכי לא יודעים אנו פירושו של נביאים, שה' נותן את רוחו עליהם, ודי באמרו מי יתן כל עם ה' נביאים.

ויש לומר כי מצינו צפרשתנו, שמרים ואהרן דיברו במשה על מה שפירש מן האשה. ואיתא בגמרא (שבת

ואם כי צחינויות אין בזה רק מצות הדלקת נרות בצית ה', מכל מקום יש בזה דברים פנימיים שהיה פועל אהרן בהדלקתה. ובהעלותך את הנרות, לא סגי בהדלקתה החינונית, אלא מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, גם הפנימיות הרמוזה בהם, יאיר אהרן בהדלקת המנורה. ועל זה אמר ויעש כן אהרן, אל מול פני המנורה העלה נרותיה.

וגראדה לבאר בזה עוד, ומתחלה נקדים צמה שאמרו חז"ל (שבת קטו:) ויהי צנסוע הארון ויאמר משה (י-לה), פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ומלמטה, לומר שאין זה מקומה. רבי אומר וכו' מפני שספר חשוב הוא צפני עצמו ע"ש. וראיתי להביא פירוש מחודש לדברי רבי, צסס מדרש חסרות ויתירות (במי מדרשות ז רעד) שפרשה זו היא מנבואת אלדד ומידד, ונטפלה לתורה ע"כ. — ונראה שזה מרומז צמה שנאמר אללס, ויתנבאו 'צמחנה' (יא-כז). כי הארון היה צאהל מועד שמקומו היה בצמנע המחנה, שני דגלים מלפניו ושני דגלים מלאחריו, והמסכן בצמנע, וכמו שנאמר ונסע אהל מועד מחנה הלויס בתוך המחנות (ז-י), והס התנבאו 'צמחנה', בהנהגת הארון שעומד בצמנע המחנה, שצנסוע

נחלות, ונתעלמה ממנו הלכה, ואמר הכתוב ויקרב משה את משפטן לפני ה' (במדבר כו-ה). ונמסרה במסורה 'משפטן', צנו"ן גדולה. ופירושו זו כי אמרו חז"ל (ראש השנה כא:): חמשים שערי צינה נבראו בעולם, וכולם ניתנו למשה חסר אחת שנאמר (תהלים טו-ו) ותחסרהו מעט מאלקים ע"ש. ופרשת נחלות היא משער הנו"ן שלא השיגה משה, ולכן ויקרב משה את משפטן, משפט נר"ן, לפני ה', כי שער זה נתעלמה ממשה (עיין פרדס יוסף שם אות קס).

ובצאתה צהיות שנצואת אלדד ומידד היה בעניני נחלות, משה מת ויהושע מכניס (רש"י יא-כח), והיינו שיהושע ינחול מקומו של משה, לכן לא השיג משה נצואה זו, כי היה חסר ממנו השגת שער ההוא, וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנצאים במחנה.

ואם כי מי לנו גדול ממשה, ואיך השיגו אלדד ומידד יותר ממנו. אך ידוע דברי המגלה עמוקות (פ' ואחמנן אופן יצ) דגם יהושע השיג שער הנו"ן, ולכן קראוהו יהושע צן נר"ן בחירק, מלשון צין תצין את אשר לפניך (משלי כג-א), שהצין נר"ן שערי צינה ע"כ. והוא על פי מה שכתב

פז). שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקצ"ה עמו, פירש מן האשה וכו', ומנח לן דהסכים הקצ"ה על ידו, דכתיב (דברים ה-טו) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם [להחיר נשותיכם לתשמיש שאסרתי לכם], ואתה פה עמוד עמדי ע"כ. וכתב החיד"א (סו"פ בהעלותך) בשם המהרי"ט לפרש דברי מרים ואהרן, הרק אך במשה דיבר ה' הלא גם צנו דיבר (יב-ב), דיש לפרש המכוון על פי מה שאמרו חז"ל שכל הנציאים שומעים אמירת הנצואה לאותו הנציא שנאמרה אליו וכ"ל, וזה שטענו מרים ואהרן, שלו היה כדברי משה רבינו ששמע כן מפי הגבורה, הלא גם צנו דיבר, רצו לומר הלא גם אנחנו נציאי ה', ואיך לא שמענו שאמר לו כן השי"ת, ועל כרחק שאין דבריו ששמע כן מהשי"ת נכונים. והשיב להם השי"ת שנצואת משה רבינו שאני, ואותה אין שומעין שאר הנציאים, כי פה אל פה אדבר צו ותמונת ה' יצטו וגו', שמשה רבינו היה מסתכל באספקלריא מאירה, וכל הנציאים באספקלריא שאינה מאירה, וכיון שכן לא היה זיכלתם לשמוע נצואת משה רבינו ע"ה ע"ש. (והארכנו צוה בפרקי אבות בשצ"ק העל"ט).

והנה מלינו צננות ולפחד שצאו לשאלו את משה דין צפרשת

להם יהיה ירידה, וכמו שהיה צמחה לך רד. אמנם משה רבינו צגודל ענותנותו השיב לו, המקנא אחת לי, שעלי נאמר ותחקרהו מעט מאלקים, שחקר לי שער הגו"ן, והם השיגו זאת, ומי יתן כל עם ה' נביאים, ולא רק השגת מ"ט שערי צינה, אלא יתן ה' את רוחו עליהם, שיזכו להשיג כל רוחו, שלא יחסר מהם שום דבר, אלא ישיגו כל החמשים שערי צינה שנצטוו צעולם, בלי חסרון כלל.

צד כל פנים פרשת ויהי צנפוע היתה נצואת אלדד ומידד, שזכו להשיגו משער הגו"ן שצבינה, ולכן ספר זה מוקף צנוני"ן, להורות שהשגתם צנצואה זו היתה משער הגו"ן. — והנה אמרו חז"ל (שבת קטו:) ספר תורה שבלה, אם יש בו ללקט פ"ה אותיות, כגון פרשת ויהי צנפוע הארון [שהוא ספר לעצמו ויש בה פ"ה אותיות] מצילין אותה מפני הדליקה שצצת [זהו שיעור לספר תורה להיות עומד בקדושתו] ע"ש. ואולי על זה רימז ה' על מדריגת משה צנצואתו, 'פה' אל פה אדבר צו (יב-ח), שגם הצנצואה של אלדד ומידד, פרשת ויהי צנפוע שיש בה פ"ה אותיות, גם זה אדבר צו, ואין נסתר ממנו שום דבר קטן או גדול.

ודגה כבר דיברנו כמה פעמים, צהא דפרשת ויהי צנפוע הוא ספר

האר"י ז"ל צלקוטי תורה (פ' ואחמנן) כי קודם שחטאו ישראל היה משה צתכלית השלימות, והיה משיג גם שער הגו"ן, רק כשחטאו ישראל צעגל נעלם ממנו. וזהו שכתוב (שמות לב-ו) לך רד כי שחת עמך, רצה לומר רד ממנין ל"ך. וזהו שאמרו חמשים שערי צינה צצראו צעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחת, פי' מעיקרא כולן ניתנו לו, ואחר כך חסרוהו אחת וכו' ע"כ. (ועיין שמן ראש לו' אדר קצד:). וצהיות כי פרנס הוא לפי דורו (ערכין יז), ומשה היה פרנס הדור ההוא, ולא נתתי לך גדולה אלא צשצילם (צרכות לב), וצאותה שעה נתגדה משה מפי צית דין של מעלה (שמו"ר מב-ג), על כן נחסר אז ממנו השגת שער הגו"ן, לא כן יהושע נשאר צן נו"ן. וכמו כן יש לומר גם על אלדד ומידד שהשיגו גם שער הגו"ן, ועל כן נאמר עליהם ותנח עליהם הרוח 'והמה' צכתוצים (יא-כו), עולה צגמטריא נ'.

ודדה שחרה הדבר ליהושע משרת משה, וקינא לכבודו של משה, כאילו הם עומדים צמעלה יתירה ממשה, שהשיגו נצואה משער הגו"ן. ועל כן נתן ענה למשה, אדוני משה כללם (יא-כה), הטל עליהם צרכי ציצור והם כלים מצליהם (סנהדרין יז), שאלם גם הם יהיו פרנסים על הציבור, גם

שהאדם נוסע מציתו והוא על הדרך, פרשה זו מוקפת באות נו"ן להורות על הנפילה שיתכן להיות בזמן כזה.

אמנם הטיל ה' צפרשת ויהי בנקוע, פ"ה אותיות, והוא להורות על מאמרו (קידושין ל:). צראתי יצר הרע וצראתי לו תורה תכלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמקרים בידו ע"ש. ואיתא בגמרא (עבודה זרה יז:). דרבי חנינא ורבי יונתן הוו אזלי בצורתא וכו', אמר ליה ניזול אפתחא דזונות ונכפיין ליערין ונקבל אגרא וכו', אמר לו מנא לך הא [דסמכת אנפשיך למייתי הכא ולא מסתפת מיצר הרע], אמר לו כתיב (משלי ז-יא) מזומה תשמור עליך תבונה תנכרכה [מזומה תשמור עליך מכל דבר רע והרהור חטא], ואנו הולכין הלך ודבר בדברי תורה] ע"כ. הרי לנו כי קדושת התורה שומר האדם על הדרך שלא יכשל ויצא לידי חטא. ולכן ויהי בנקוע יש צה פ"ה אותיות, להורות על הפה של הנוסע שיהיה רק בדברי תורה, ואז גם פרשת ויהי בנקוע פרשה חשובה, והנוני"ן אז נהפכין לטובה, שהנפילות הראויות לצא על הדרך, מתהפכין לטוב, ומזומה תשמור עליך.

וזדוהו גם הרמוז בדינא של ספר תורה שצלה, שאם יש צה פ"ה

בפני עצמו, כי זה רומז שצשעה שהאדם נוסע מציתו והוא על הדרך, יש לו ספר אחרת מציתו, וצבוא ימי הנופש שמתרחק מציתו וכל סביבתו, יתכן ביותר שיפול ממדריגתו. וכמו שרמזו דרשי רשימות שהדרך ממעטת את השם (רש"י בראשית יב-ז), היינו שממעטת עבודת השם. צביתו הוא מסודר בשיעורין תמידין כסדרן, מקום התפלה וזמנו, המאכלים בתכלית הכשרות, לא רואה לנגד עיניו דרכי תאות הגויים, אצל בנסיעתו יכול להתרשל, ונריכים על זה תפלה מיוחדת שתהא ביאתו הביטה כליאתו, לידע כי ה' הוא בכל מקום, לית אתר פנוי מיניה, ולקיים שויתי ה' לנגדי תמיד.

פרשת ויהי בנקוע עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו נוני"ן הפוכים, ויש לומר הטעם דאיתא בגמרא (ברכות ד:). אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי, מפני שיש צה מפתן של שונאי ישראל דכתיב (עמוס ה-ב) נפלה לא תוסף קום בתולת ישראל, אמר רבי נחמן בר ינחק אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקודש שנאמר (תהלים קמה-ד) סומך ה' לכל הנפלים ע"כ. הרי לנו כי אות נו"ן מורה על נפילה, ופרשת ויהי בנקוע שהוא ספר בפני עצמו, צשעה

קני המנורה הם נגד שבעת הספרי תורה, ומנות הכהן להדליק אור התורה בלבות בני ישראל. ומול פני המנורה עומדת היצר הרע, אשר שבע שמות יש לו ליצר הרע וכו' (סוכה פג.), היינו שבעה סוגי אופנים שהיצר הרע משתלט על האדם. ואל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, הדלקת תורה אור של שבעת ספרי תורה, הם מאירים נגד כח היצר הרע שהוא לעומתו, בראחי יצר הרע בראחי לו תורה תצלין. ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, שציטל כח היצר בישראל על ידי הדלקת אור התורה. ואחד מקני המנורה הוא פרשת ויהי צנסוע, כאשר האדם הוא על הדרך, ומגיד שצחו של אהרן שלא שינה, שלא היה ספר זה שונה משאר הספרים, אלא צכולם היה מאיר אור התורה, ואורה היה מכלה כל סוגי יצר הרע.

אותיות עומדת עוד בקדושתה, כי נפש יהודי כספר תורה, וכמאמרם (מועד קטן כה.) העומד על המת שבעת ימיא נשמה חייב לקרוע, למה זה דומה, לספר תורה שנשרף שחייב לקרוע ע"ש. וספר תורה שצלה, כאשר מתדרדר האדם, ואותיות התורה פורחות ממנו, מכל מקום אם לא עוזב עסקו בלימוד התורה, עוד יתכן שיתעלה, וכמאמרם (פתיחתא אי"ר ב) הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה, המאור שבה היה מחזירן למוטב ע"ש. ולכן האדם שהספר תורה שבו בלה, אם עדיין יש בה פ"ה אותיות, שהפה שגורה בתורת ה', עוד לא אצדה קדושתה, כי המאור שבה יחזירנו למוטב.

ובזה נבוא אל המכוון, כי המנורה רומזת על אור התורה, נר מנורה ותורה אור (משלי ו-כג), ושבעת

